

Modül (öneri) No	227
Öğrenme Alanı (Temel konu)	Dini Cemaatler
Modül (Alt konu)	Cemaatlerin Hususiyetleri ve Birbiriyle Münasebetleri
Amaçlar	• Uhrevi işlerde haset, rekabet ve münakaşanın ibadetteki ihlası zedelediğini anlar. • Cemaatler arası ittiḥadın şartlarını (hürriyet-i şer'iyeyi muhafaza ve muhabbet üzere hareket etmek) kavrar. • Maksatta ittiḥadın esas olduğunu; ancak meslek ve meşreplerde ittiḥadın taklit yolunu açacağı için gerekli olmadığını fark eder. • Şahısların hatalarının mukaddes olan imana ve cemaatin şahs-ı manevisine leke sürmemesi gerektiğini bilir. • Müspet hareket etmenin; kendi mesleğinin muhabbetiyle yaşayıp başkalarının noksanlarıyla meşgul olmamak olduğunu kavrar.
Süre	40 dk.
Seviye	Seviye 3
Yöntem ve Teknik-Etkinlik	1) İlke Çıkarma: İşlenen konudan bireyin kendine pay çıkararak yaşamı için uygulama prensipleri belirlemesidir. 2) Görüş Geliştirme: Farklı fikirlerin tartışıldığı konularda öğrencilerin gerekçeli görüş belirtmesi ve fikirlerini değiştirebilmesidir.
Materyal ve Teknoloji	
İşleniş/Öğrenme-öğretme süreci	Giriş: Güdüleme • Öğrencilere şu soru yöneltilir: "Bir taburda aynı kumandanın emri altındaki askerler birbirine haset eder mi?". • Metindeki "İmanın verdiği nur ve şuur ile binlerce vahdet alâkası (Hâlıkımız bir, Peygamberimiz bir vb.) varken örümcek ağı gibi ehemmiyetsiz şeylerle adavet etmek ne kadar doğrudur?" vurgusuyla derse başlanır. Gelişme: Uygulama • İlke Çıkarma Çalışması: Talebeler 3-4 kişilik gruplara ayrılır. Paylaşılan metinlerden hareketle "Diğer cemaatlere karşı nasıl davranmalıyım?" sorusuna yönelik şu özgün ilkeleri çıkarmaları istenir: ○ "Kendi mesleğime 'haktır' demeli ama 'hak yalnız benimkidir' dememeliyim".

	○ "Bir hata gördüğümde o cemaate leke sürmek yerine durumu ulemaya havale etmeliyim". • Maksatta İttihad Analizi: Cemaatlerin farklı meşreplerde olmasının zenginlik olduğu, asıl birliğin "İlâ-yı Kelimetullah" hedefinde olması gerektiği vurgulanır. Sonuç: Özetleme • İman bağının her türlü şahsi hatadan daha üstün olduğu, bir damlanın (şahsi hata) koca bir denizi (cemaatin hakikati) kirletemeyeceği metaforuyla konu toparlanır.
Ölçme ve Değerlendirme	Görüş Geliştirme: • Tahtaya şu önerme yazılır: <i>"Cemaatlerin güçlü bir şahs-ı manevî oluşturmaları, ferdî mukavemetin yetersiz kaldığı günümüzde bir zorunluluktur."</i> • Öğrenciler daire şeklinde dizilir. Her öğrenci bu önermeye katılıp katılmadığını metindeki dayanaklarla (uhuvvet, ittifak rabitaları vb.) açıklar. • Diğer arkadaşlarının gerekçeli açıklamalarını dinleyen öğrenciler, eğer ikna olurlarsa görüşlerini değiştirip nedenini belirtirler. Bu süreçte cemaatler arası münasebetlerin "insaf düsturu" üzerine kurulup kurulmadığı denetlenir.
İlişkili metinler	بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ¹ CEMAATLER, YAPISI, MÜNASEBETLERİ VE ÖZELLİKLERİ HK: YEDİNCİ VEHİM “İttihad-ı İslâm cemaati, sair cemiyet-i diniye ile şakku'l-asâdır; rekabet ve münaferatı intâc eder.” Elcevap: Evvelâ: Umûr-u uhreviyede haset ve müzahemet ve münakaşa olmadığından, bu cemiyetlerden hangisi münakaşaya, rekabete kalkışsa, ibadette riyâ ve nifak etmiş gibidir. Sâniyen: Muhabbet-i din sâikasıyla teşekkül eden cemaatlerin iki şart ile umumunu tebrik ve onlarla ittihad ederiz: Birinci şart: Hürriyet-i şer'iyeyi ve asayiş muhafaza etmektir.

¹ Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

İkinci şart: Muhabbet üzerinde hareket etmek, başka cemiyete leke sürmekle kendisine kıymet vermeye çalışmamak. Birinde hata bulunsa, müfti-i ümmet olan cemiyet-i ulemaya havale etmektir.

Sâlisen: İ'lâ-yı kelimetullahı hedef-i maksat eden cemaat, hiçbir garaza vasıta olamaz. İsterse de muvaffak olamaz; zira nifaktır. Hakkın hatırı âlîdir, hiçbir şeye feda olunmaz. Nasıl Süreyya yıldızları süpürge olur veya üzüm salkımı gibi yenilir? Şems-i hakikate “püf, püf” eden, divaneliğini ilân eder.

Ey Dinî Cerideler!

Maksadımız: Dinî cemaatler maksatta ittihad etmelidirler. Mesâlikte ve meşreplerde ittihad mümkün olmadığı gibi, caiz de değildir. Zira taklit yolunu açar ve “Neme lâzım, başkası düşünsün” sözünü de söylettirir.

SEKİZİNCİ VEHİM:

“Ehl-i ittihad-ı İslâm olan buradaki cemaate, manen gibi sureten de intisap edenlerin ekserîsi avâm, bir kısmı da meçhulü'l-hal olduğundan, fitne ve ihtilâfı îmâ ediyor.”

Elcevap: Belki ağraza adem-i müsaadesine binaendir. Hem de madem maksadı ittihad ve i'lâ-yı kelimetullahtır; teşebbüsât ve harekâtı da ibadettir. İbadet camiinde şah ve geda birdir, müsâvât hakikî düsturdur, imtiyaz yoktur. Zira en ekrem, en müttakîdir; ve en müttakî, en mütevazıdır.

Binaenaleyh, manen asıl hakikat, ittihada intisap ile beraber, sureten onun numunesi olan bu uhrevî ve sırf dinî cemaate intisap ile teşerrüf edecek; yoksa şeref vermeyecektir. Bir katre, bahr-i ummanı tezyid edemez. Hem de, bir günah-ı kebîre ile imandan çıkmadığı gibi; şems garbdan tulû etmediğinden, tevbenin kapısı da açıktır. Bir testi müteneccis su, bir denizi tencis etmediği gibi, kendi de temizlendiğinden, şimdi bu numune-i ittihada intisap eden adama şartımız olan, “sünnet-i Nebeviyye (aleyhissalâtü vesselâm) ihyâ ve evâmirine imtisal ve nevahîden içtinab ve asayişe ilişmemek.” Elinden gelse azm-i kat'î ile dâhil olan bazı meçhulü'l-hal olanlar, bu hakikat-i âliyye lekedar etmez. Zira, kendi lekedar olsa da, imanı mukaddestir; rabıta da imandır. Bu ünvan-ı mukaddese böyle bahane ile leke sürmek, İslâmiyetin kıymet ve ulviyetini bilmemekle beraber, kendini ahmakı'n-nâs ilân etmektir.

Numune-i ittihad olan cemaatimize, sair cemiyât-ı dünyeviyeye kıyasen leke sürmeyi, târiz etmeyi, cemî kuvvetimizle reddederiz. İstifsar tarîkıyla bir itirazları olursa cevaba hazırız. İşte meydan!

Benim dâhil olduğum cemaat, burada tafsil ettiğim ittihad-ı İslâm'dır. Yoksa, müterizlerin bâtil tevehhüm ettikleri

cemiyet-i mütehayyile değildir. Bu dinî heyet efradı, şarkta olsa, garbda olsa, cenubda olsa, şimalde olsa, beraberiz.

DOKUZUNCU VEHİM:

“Cemiyetlerde teşebbüsât-ı hafiye olduğu halde, İttihad-ı Muhammedînin izhâr-ı serâiri neden lüzum görülmüş?”

Elcevap: İslâmiyet âşikâredir. Hem de kuvve-i ittisaiyesi tazyik olursa, âleme zelzele verecek. Hem de ihfa, hile ve şüpheyi davet ettiğinden, hile ve şüpheden münezzeh olan hakikat, hafâdan da müstağnidir. Hem de hile, terk-i hile ve doğruluktur. Hem de başka cemiyete kıyas olunmaz. Zira onlar teessüse başlıyorlar; bu ise müesses iken bazı köşelerden tecellî ediyor. Hem de bidayet-i İslâm’da kırk oldu, saklanmadı; nasıl üç yüz milyondan sonra gizlenecek? Hem de bir şeyi akıl görür, kabul eder; fikir uğraşır, teslim eder. Bir hakikat hafâ perdesini kabul etmez.

Yüz bin defa cemî mü’minlerin
lisaniyla deriz:

Yaşasın Şeriat-ı Garrâ!

(Eski Said Eserleri, s. 61-63, Yeni Asya Neşriyat, Aralık-2025)

① Müsbet hareket etmektir ki, yani kendi mesleğinin muhabbetiyle hareket etmek. Başka mesleklerin adaveti ve başkalarının tenkisi, onun fikrine ve ilmine müdahale etmesin, onlarla meşgul olmasın.

② Belki daire-i İslâmiyet içinde, hangi meşrebde olursa olsun, medar-ı muhabbet ve uhuvvet ve ittifak olacak çok rabita-i vahdet bulunduğunu düşünüp ittifak ederek,

③ Ve haklı her meslek sahibinin, başkasının mesleğine ilişmemek cihetinde hakkı ise, “Mesleğim haktır” yahut “Daha güzeldir” diyebilir. Yoksa başkasının mesleğinin haksızlığını veya çirkinliğini ima eden “Hak yalnız benim mesleğimdir” veyahut “Güzel benim meşrebimdir” diyemez olan insaf düsturunu rehber etmek,

④ Ve ehl-i hakla ittifak, tevfik-ı İlâhînin bir sebebi ve diyanetteki izzetin bir medarı olduğunu düşünmekle,

⑤ Hem ehl-i dalâlet ve haksızlık, tesanüd sebebiyle, cemaat suretindeki kuvvetli bir şahs-ı manevînin dehasıyla hücumu zamanında, o şahs-ı manevîye karşı, en kuvvetli ferdî olan mukavemetin mağlûp düştüğünü anlayıp, ehl-i hak tarafındaki ittifak ile bir şahs-ı manevî çıkarıp, o müthiş şahs-ı manevî-i dalâlete karşı hakkaniyeti muhafaza ettirmek,

⑥ Ve hakkı, bâtılın savletinden kurtarmak için,

⑦ Nefsini ve enaniyetini,

² Selâm hidayete tâbi olanların üzerine olsun.

8 Ve yanlış düşündüğü izzetini,

9 Ve ehemmiyetsiz, rekabetkârâne hissiyatını terk etmekle ihlâsı kazanır, vazifesini hakkıyla ifa eder.

(Lem'alar, s. 264, Yeni Asya Neşriyat, Eylül-2022)

Evet, tevhid-i imânî, elbette tevhid-i kulûbu ister. Ve vahdet-i itikad dahi, vahdet-i içtimaiyeyi iktiza eder. Evet, inkâr edemezsin ki sen bir adamla beraber bir taburda bulunmakla, o adama karşı dostâne bir rabîta anlarsın; ve bir kumandanın emri altında beraber bulunduğunuzdan, arkadaşâne bir alâka telâkki edersin; ve bir memlekette beraber bulunmakla, uhuvvetkârâne bir münasebet hissedersin. Halbuki imanın verdiği nur ve şuur ile ve sana gösterdiği ve bildirdiği Esma-i İlâhiye adedince vahdet alâkaları ve ittifak rabitaları ve uhuvvet münasebetleri var.

Meselâ, her ikinizin Hâlık'ınız bir, Malik'iniz bir, Ma'bud'unuz bir, Râzık'ınız bir; bir, bir, bine kadar bir, bir. Hem Peygamberiniz bir, dininiz bir, kıbleniz bir; bir, bir, yüze kadar bir, bir. Sonra, köyünüz bir, devletiniz bir, memleketiniz bir; ona kadar bir, bir. Bu kadar “bir, bir”ler vahdet ve tevhidi, vifak ve ittifakı, muhabbet ve uhuvveti iktiza ettiği ve kâinatı ve küreleri birbirine bağlayacak manevî zincirler bulundukları halde, şikak ve nifaka, kin ve adavete sebebiyet veren örümcek ağı gibi ehemmiyetsiz ve sebatsız şeyleri tercih edip mü'mine karşı hakikî adavet etmek ve kin bağlamak, ne kadar o rabîta-i vahdete bir hürmetsizlik ve o esbab-ı muhabbete karşı bir istihfaf ve o münasebat-ı uhuvvete karşı ne derece bir zulüm ve i'tisaf olduğunu, kalbin ölmemiş ise, aklın sönmemiş ise anlarsın.

(Mektubat, s. 310-311, Yeni Asya Neşriyat, Nisan-2023)

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ³
وَأَخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ⁴

³ Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın (Bakara Suresi: 32.)

⁴ Duaları şu sözlerle sona erer: “Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur” (Yunus Suresi: 10.)